

• НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ •

Загальні тенденції розвитку світової спільноти однозначно засвідчують, що успіху досягають ті структури, які накопичують та вміло використовують наявну інформацію. Збір і обробка великих обсягів даних на теперішній час можливі лише за умови застосування найсучасніших інформаційних технологій, які реалізуються шляхом створення комплексних систем. Не обминає це явище і митницю. Митні служби розвинутих країн світу (Німеччини, Франції, Японії, Китаю, США, Канади та ін.) також активно переходять на сучасні електронні технології.

«Електронна митниця» — головний шлях до митної безпеки держави

Митна служба України розпочала втілення новітніх технологій ще п'ятнадцять років тому. А в 2005 році стартував новий етап цієї роботи – розробка принципів побудови системи «Електронна митниця» та її часткової реалізації. Однак організація і проведення цих заходів потребують єдиного підходу та комплексного вирішення.

Що таке «Електронна митниця»?

«Електронна митниця» – це багатофункціональна комплексна система, яка поєднує інформаційно-комунікативні технології та сукупність механізмів їх застосування і дає можливість підвищити якість митного регулювання та вдосконалити митне адміністрування з метою дотримання митної безпеки України, шляхом:

- технологічного забезпечення безперервного потоку, накопичення та обробки електронної ін-

Пашко П. В.,
заступник голови
Державної митної
служби України

ПАШКО П.В.

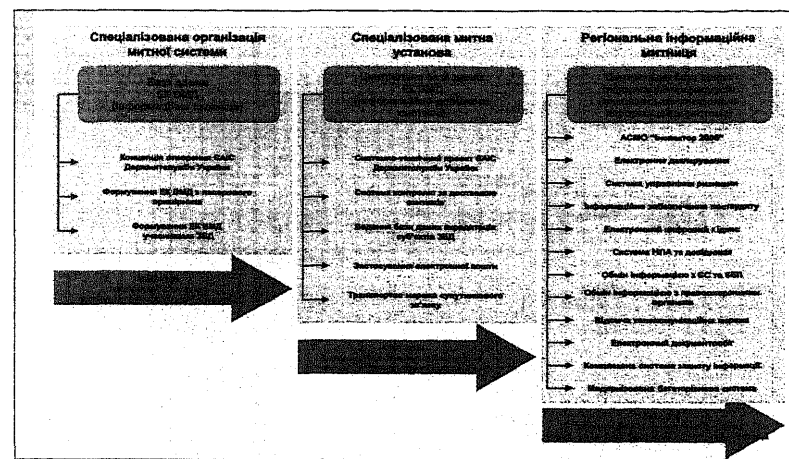
- формациї між митними адміністраціями держав, органами державної влади України і суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності;
 - впровадження новітніх електронних процедур митного контролю і оформлення та їх супроводження;
 - створення та технічної підтримки організаційно-технічних систем для функціонування всеохоплюючих автоматизованих процедур оцінки якості виконання митної справи;
 - інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності та контролю за переміщенням товарів.
- Держави-члени ЄС ухвалили рішення діяти в рамках структури «Електронної Європи» та затвердили Рішення Ради щодо простого та безпалперового середовища для митниці й торгівлі. Відповідно до цього було розроблено Багаторічний стратегічний план впровадження проекту «Електронна митниця», яким пропонується:

21

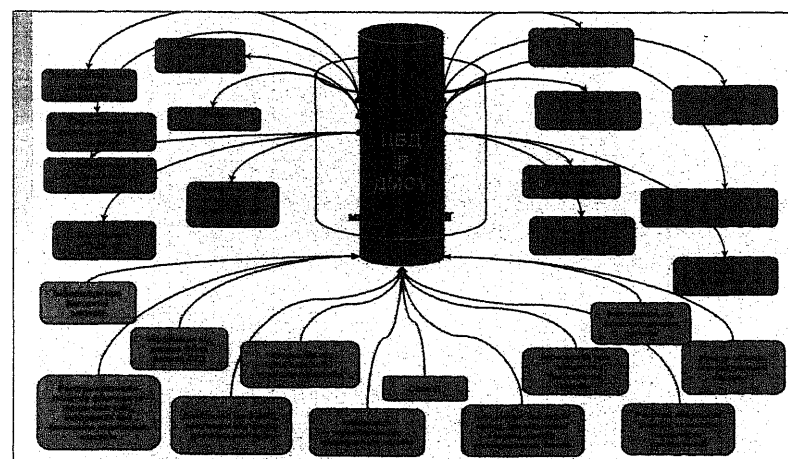
• НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ •

На сьогодні митні органи України, в тому числі і Департамент інформаційних технологій та митної статистики, не готові організувати свою роботу на рівні міжнародних стандартів. Причиною є те, що не вирішені системні проблеми, без усунення яких неможливо підняти на новий рівень роботу митних органів

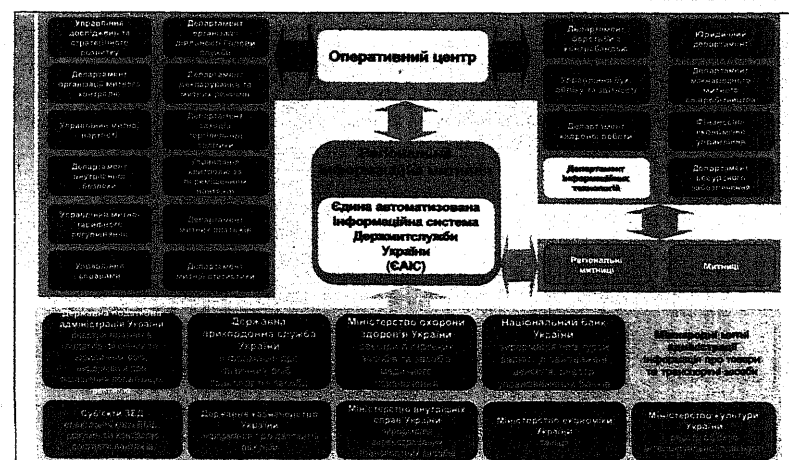
Мал. 4. Розвиток та організація електронного інформаційного середовища в Митній службі України

Мал. 5. Головний механізм забезпечення митної справи

Мал. 6. Інституційний розвиток Митної служби України

застосування єдиних стандартів у цій галузі. Також це допоможе вирішити питання, пов'язані з приєднанням до міжнародних конвенцій щодо гармонізації і спрощення митних процедур (Київська конвенція, редакція 1999 року; «Про спрощення формальностей у торгівлі товарами», 1987 р.; «Про процедуру загального транзиту», 1987 р.). Крім цього, стане можливим поетапно наблизити митне законодавство і митні процедури, які застосовуються в Україні, до нормативів країн Євросоюзу.

Усвідомлюючи все вищезазначене, все ж таки доводиться із жалем констатувати, що на сьогодні митні органи України, в тому числі і Департамент інформаційних технологій та митної статистики, ще не готові організувати свою роботу цілком на рівні міжнародних стандартів. Причиною цього є те, що не вирішено цілу низку ключових, системних проблем, без усунення яких неможливо підняти на якісно новий рівень роботу митних органів.

Впровадження нової системи: крок за кроком

Застосування інформаційних технологій в митній службі України та створення відповідного середовища розпочалося ще в 1992 році (мал. 2). У процесі свого впровадження воно пройшло чотири етапи. Але цьому передувало формування бази даних електронних копій вантажних митних декларацій із паперових примірників та подальша обробка і надання керівництву держави статистичних даних щодо зовнішньоекономічної діяльності.

Згодом, протягом 1994-2005 років (I – III етапи) відбувалося застосування новітніх інформаційних технологій, вдосконалення вже існуючих автоматизованих систем та розвиток власних інформаційних ресурсів. У результаті створено централізовану базу даних електронних копій вантажних митних декларацій, автоматизовано процеси контролю доставки вантажів та митного оформлення, впроваджено відомчу електронну пошту і транспортну мережу супутникового зв'язку, розпочато побудову відомчої телекомунікаційної мережі та комплексної системи захисту інформації. Окрім цього, формування електронних копій вантажних митних декларацій здійснюється суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

IV етап (мал. 3) найважливіший – він включає створення сучасних механізмів, які реалізують інформаційні технології митного оформлення та контролю за митною діяльністю.

Основна концепція

Фактично створення та організацію електронного інформаційного середовища в митній службі можна представити як перехід від інформаційного сховища до інформаційно-довідкової системи, яка, в свою чергу, потребує перетворення в автоматизовану виконавчо-контрольну (мал. 4).

• НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ •

У рішеннях Євросоюзу «Електронна митниця» є базою для створення «єдиного вікна», яке зобов'язане використовувати інші відомства, що задіяні у даній сфері. Тому і на митні органи України мають бути покладені додаткові обов'язки щодо координації дій міністерств та відомств в цьому напрямку.

в межах визначеної інформаційної електронної стратегії, а не навпаки. Об'єднуючим стрижнем митної служби мають стати саме інформаційні механізми. Це буде запорукою посилення авторитету та могутності митниці.

Глобальні реформи

Означений підхід потребує змін не лише на рівні інформаційного департаменту, а й в управлінській ланці центрального апарату Держмитслужби України. Ця система повинна бути створена на нових інформаційних технологіях та, відповідно, на сучасній матеріальній базі, яка дозволить побудувати модернізовану багаторівневу систему з відомчою телекомунікаційною мережею, забезпеченою комплексною системою захисту інформації, що потребує тривалого часу та значних капіталовкладень.

У рішеннях Євросоюзу «Електронна митниця» є базою для створення «єдиного вікна», яке зобов'язане використовувати інші відомства, що задіяні у цій сфері. Тому і на митні органи України мають бути покладені додаткові обов'язки щодо координації дій міністерств та відомств в цьому напрямку. Для реалізації зазначеного потрібно перевести Митну службу України на інформаційні технології, відмовитися від паперового документообігу, ввести контрольну систему, що охоплюватиме всі сфери митної діяльності та стане базою для прийняття управлінських рішень.

Це потребує активного інституційного розвитку самої митної служби (мал. 6):

- створення окремої юридичної особи у вигляді «Регіональної інформаційної митниці» з підрозділами подвійного підпорядкування у митницях та всіх митних установах (частково це вже зроблено);
- створення у складі центрального апарату Держмитслужби України оперативного центру для обробки інформації та прийняття управлінських рішень;
- уведення окремого підрозділу у складі центрального апарату (наприклад, департаменту інформаційних технологій), який стане розробником інформаційної стратегії, замовником інформаційних технологій та незалежним контролером втілення їх в життя.

Запропоновані нововведення необхідні для координування напрямків розвитку митних органів України, які повинні бути основані на інформаційних технологіях та здебільшого співпадати з принципами діяльності та механізмами реалізації митних служб провідних країн світу, а також базуватися на міжнародних конвенціях і рекомендаціях.

Окрім усього іншого, це стане в пригоді на шляху втілення в життя міжнародних стандартів якості (на кшталт серії ISO), які є загальносвітовим еталоном створення та оцінки систем якості, у тому числі якості організації митної справи, що, в свою чергу, є базою для оцінки митної безпеки України.

Ці критерії можуть та повинні стати складовою оцінки роботи митних органів та сприяти підвищенню основних показників роботи в цілому всієї Митної служби, що, в решті решт, і є основною метою всіх перетворень.

Наріжним каменем вищенаведеної системи є «Електронна митниця», складовими елементами якої повинні стати такі підсистеми:

- електронне декларування;
- електронний документообіг;
- аналіз ризиків і керування ними;
- контроль транзиту;
- єдина міжвідомча автоматизована система збору, збереження й обробки інформації (в тому числі, від різних відомств);
- автоматизоване здійснення всіх видів державного контролю;
- уніфікована база нормативних та довідкових документів, які використовуються в митних цілях;
- інформаційне забезпечення пост-аудиту та правоохоронної діяльності.

Отже, замість додатка до митних процедур (мал. 5) вона повинна стати ядром, стрижнем не тільки митних технологій, але ще й інструментом керування та контролю митної діяльності, тобто головним механізмом забезпечення митної справи.

Також необхідно змінювати підходи до роботи центрального апарату Служби: всі нормативні документи, технології повинні базуватися та будуватися